

Tema 22.

L'Eucaristia (I)

L'Eucaristia fa present Jesucrist: Ell ens convida a acollir la salvació que ens ofereix i a rebre el do del seu Cos i de la seva Sang com a aliment de vida eterna. El Senyor va anunciar l'Eucaristia durant la seva vida pública i va instituir aquest sagrament a l'Última Cena. Quan l'Església celebra l'Eucaristia, no fa cap altra cosa que conformar-se al ritu eucarístic efectuat pel Senyor a l'Última Cena.

25/01/2023

Índex

- Naturalesa sacramental de la Santíssima Eucaristia
 - La promesa de l'Eucaristia i la seva institució per Jesucrist
 - Significat i contingut del mandat del Senyor
 - La celebració litúrgica de l'Eucaristia
 - La presència real eucarística
 - La transsubstanciació
 - Bibliografia bàsica
 - Lectures recomanades
-

Naturalesa sacramental de la Santíssima Eucaristia

L'Eucaristia és el sagrament que fa present, en la celebració litúrgica de l'Església, la Persona de Jesucrist (tot Crist: Cos, Sang, Ànima i Divinitat) i el seu sacrifici redemptor, en la plenitud del Misteri Pasqual de la seva passió, mort i resurrecció.

Aquesta presència no és estàtica o passiva (com la d'un objecte en un lloc), sinó activa, perquè el Senyor es fa present amb el dinamisme del seu amor salvador: en l'Eucaristia Ell ens convida a acollir la salvació que ens ofereix i a rebre el do del seu Cos i de la seva Sang com a aliment de vida eterna, i ens permet que entrem en comunió amb Ell —amb la seva Persona i el seu sacrifici— i en comunió amb tots els membres del seu Cos Místic que és l'Església.

En efecte, com afirma el Concili Vaticà II, «la nit en què era lliurat, va

establir el sacrifici eucarístic del seu Cos i de la seva Sang, amb el qual havia de perpetuar pels segles el sacrifici de la Creu, fins al seu retorn, deixant així a la seva estimada Esposa, l'Església, el memorial de la seva mort i de la seva resurrecció; sagrament de pietat, senyal d'unitat, lligam de caritat, convit Pasqual “en el qual es rep el Crist, l'ànima s'omple de gràcia, i se'ns dona penyora de la glòria futura”» (SC, 47).

La promesa de l'Eucaristia i la seva institució per Jesucrist

El Senyor va anunciar l'Eucaristia durant la seva vida pública, a la Sinagoga de Cafarnaüm, davant de les persones que l'havien seguit després de ser testimonis del miracle de la multiplicació dels pans, amb el qual va sadollar la multitud (cf. *Jn* 6, 1-13). Jesús va aprofitar aquell signe per revelar la seva identitat i la seva missió, i per prometre l'Eucaristia:

«Us ho ben asseguro: no és Moisès qui us ha donat el pa del cel; és el meu Pare qui us dona l'autèntic pa del cel. El pa de Déu és el que baixa del cel i dona vida al món. Ells li demanen: —Senyor, dona'ns sempre pa d'aquest. Jesús els diu: —Jo soc el pa de vida... Jo soc el pa que ha baixat del cel. Qui menja aquest pa, viurà per sempre. I *el pa que jo donaré és la meva carn per a la vida del món...* Qui menja la meva carn i beu la meva sang, té vida eterna, i jo el ressuscitaré el darrer dia. Perquè la meva carn és veritable menjar i la meva sang és veritable beguda. Qui menja la meva carn i beu la meva sang, està en mi, i jo, en ell. A mi m'ha enviat el Pare que viu, i jo visc gràcies al Pare; igualment els qui em mengen a mi viuran gràcies a mi» (cf. *Jn* 6, 32-57).

Jesucrist va instituir aquest sagrament a l'Última Cena. Els tres evangelis sinòptics (cf. *Mt* 26, 17-30;

Mc 14, 12-26; *Lc* 22, 7-20) i sant Pau (cf. *1 Co* 11, 23-26) ens han transmès el relat de la institució. Vet aquí la síntesi de la narració que ofereix el *Catecisme de l'Església Catòlica*: «Va arribar el dia dels Àzims, en què s'havia d'immolar l'anyell Pasqual; i [Jesús] envià Pere i Joan tot dient: “Aneu a preparar-nos l'anyell Pasqual per menjar-lo” (...) Se'n van anar... i van preparar el sopar de Pasqua. Quan va arribar l'hora, es posà a taula, i els apòstols amb ell. I els digué: “Desitjava ardentment de menjar aquest sopar de Pasqua amb vosaltres abans de partir; perquè us asseguro que no el menjaré ja més fins que s'acompleixi en el Regne de Déu” (...) Després prengué pa, va dir l'acció de gràcies, el partí i els el donà tot dient: “Això és el meu cos, que és lliurat per vosaltres. *Feu això en recordança meva [en commemoració meva; com a memorial meu]*”.

Semblantment la copa, després de sopar, dient: “Aquesta copa és la

Nova Aliança en la meva sang, que serà vessada per vosaltres”»
(*Catecisme*, 1339).

Jesús va celebrar, doncs, l'Última Cena en el context de la Pasqua jueva, però la Cena del Senyor té una novetat absoluta: al centre no hi ha l'anyell de l'Antiga Pasqua, sinó Crist mateix, el seu «Cos *entregat* (ofert en sacrifici al Pare, en favor dels homes)... i la seva Sang *vessada per tothom en remissió dels pecats*». Així, doncs, podem dir que Jesús, més que celebrar l'Antiga Pasqua, va anunciar i va realitzar —anticipant-la sacramentalment— la Nova Pasqua.

Significat i contingut del mandat del Senyor

El precepte explícit de Jesús: «Feu això, que és el meu memorial [com a memorial meu]» (*Lc* 22, 19; *1 Co* 11, 24-25), evidencia el caràcter pròpiament institucional de l'Última Cena. Amb aquest mandat ens

demana que corresponguem el seu do i que el representem sacramentalment (que el tornem a fer, que reiterem la seva presència: la presència del seu Cos entregat i de la seva Sang vessada, és a dir, del seu sacrifici en remissió dels nostres pecats).

—«Feu això». D'aquesta manera va designar els qui poden celebrar l'Eucaristia (els Apòstols i els seus successors en el sacerdoci), els va confiar la potestat de celebrar-la i va determinar els elements fonamentals del ritu: els mateixos que Ell va fer servir (per tant, en la celebració de l'Eucaristia és necessària la presència del pa i del vi, la pregària d'acció de gràcies i de benedicció, la consagració dels dons al Cos i la Sang del Senyor, la distribució i la comunió amb aquest Santíssim Sagrament).

—«És el meu memorial [com a memorial meu]». D'aquesta manera Crist va ordenar als Apòstols (i en ells als seus successors en el sacerdoci), que celebressin un nou “memorial”, per substituir el de l'Antiga Pasqua. Aquest ritu memorial té una eficàcia particular: no només ajuda a “recordar” a la comunitat creient l'amor redemptor de Crist, les seves paraules i gestos durant l'Última Cena, sinó que, a més, com a sagrament de la Nova Llei, fa objectivament present la realitat significada: a Crist, “la nostra Pasqua” (1 Co 5, 7), i al seu sacrifici redemptor.

La celebració litúrgica de l'Eucaristia

L'Església, obedient al mandat del Senyor, va celebrar de seguida l'Eucaristia a Jerusalem (Act 2, 42-48), a Tròade (cf. Act 20, 7-11), a Corint (cf. 1 Co 10, 14, 21; 1 Co 11, 20-34), i a

tots els llocs on arribava el cristianisme. «Era sobretot “el primer dia de la setmana”, és a dir, el dia del diumenge, el dia de la Resurrecció de Jesús, quan els cristians es reunien “per a la fracció del pa” (Act 20, 7). Des d’aquells temps fins als nostres dies la celebració de l’Eucaristia s’ha perpetuat, de manera que avui la trobem arreu en l’Església, amb la mateixa estructura fonamental» (*Catecisme*, 1343).

Fidel al mandat de Jesús, l’Església, guiada per l’“Esperit de la veritat” (*Jn* 16, 13), que és l’Esperit Sant, quan celebra l’Eucaristia no fa cap altra cosa que conformar-se al ritu eucarístic realitzat pel Senyor a l’Última Cena. Els elements essencials de les celebracions eucarístiques successives no poden ser altres que els de l’Eucaristia originària, és a dir: a) l’assemblea dels deixebles de Crist, per Ell convocada i reunida entorn

d'Ell; i b) l'actuació del nou ritu memorial.

A) L'assemblea eucarística

Des dels començaments de la vida de l'Església, l'assemblea cristiana que celebra l'Eucaristia es manifesta jeràrquicament estructurada: habitualment està constituïda pel bisbe o per un prevere (que presideix sacerdotalment la celebració eucarística i actua *in persona Christi Capitis Ecclesiae*), pel diaca, per altres ministres i pels fidels, units pel vincle de la fe i del baptisme. Tots els membres d'aquesta assemblea estan cridats a participar conscientment, devotament i activament en la litúrgia eucarística, cadascú segons la seva manera: el sacerdot celebrant, els lectors, el diaca, els que presenten les ofrenes, el ministre de la comunió i tot el poble, l'"Amén" dels quals manifesta la seva participació real (cf. *Catecisme*, 1348). Per tant,

cadascú ha de complir el seu ministeri, sense que hi hagi cap confusió entre el sacerdoci ministerial, el sacerdoci comú dels fidels i el ministeri del diaca i altres possibles ministres.

El paper del sacerdoci ministerial en la celebració de l'Eucaristia és essencial. Només el sacerdot vàlidament ordenat pot consagrar la Santíssima Eucaristia, pronunciant *in persona Christi* (és a dir, en la identificació específica sacramental amb el Summe i Etern Sacerdot, Jesucrist), les paraules de la consagració (cf. *Catecisme*, 1369). D'altra banda, cap comunitat cristiana està capacitada per donar-se per si mateixa el ministeri ordenat. «Aquest és un do que *es rep a través de la successió episcopal que es remunta als Apòstols*. És el bisbe que estableix un nou prevere mitjançant el sagrament de l'Ordre, i

li atorga el poder de consagrar l'Eucaristia».^[1]

B) El desenvolupament de la celebració

L'actuació del ritu memorial es desenvolupa, des dels orígens de l'Església, en dos grans moments, que formen un sol acte de culte: la “Litúrgia de la Paraula” (que comprèn la proclamació i l'escolta-acollida de la Paraula de Déu), i la “Litúrgia Eucarística” (que comprèn la presentació del pa i del vi, l'anàfora o la pregària eucarística — amb les paraules de la consagració— i la comunió). Aquestes dues parts principals estan delimitades pels ritus d'introducció i de conclusió (cf. *Catecisme*, 1349-1355). Ningú no pot treure o afegir el seu aire res del que ha estat establert per l'Església en la Litúrgia de la Santa Missa.^[2]

Els elements essencials i necessaris per constituir el signe sacramental de

l'Eucaristia són: d'una banda, el pa de farina de blat^[3] i el vi de raïm; i, d'altra banda, les paraules consagratòries que el sacerdot celebrant pronuncia *in persona Christi*, en el context de la «Pregària Eucarística». Gràcies a la virtut de les paraules del Senyor i a la potència de l'Esperit Sant, el pa i el vi es converteixen en signes eficaços, amb plenitud ontològica i no només de significat, de la presència del “Cos entregat” i de la “Sang vessada” de Crist, és a dir, de la seva Persona i del seu sacrifici redemptor (cf. *Catecisme*, 1333 i 1375).

La presència real eucarística

En la celebració de l'Eucaristia es fa present la Persona de Crist —el Verb encarnat, que va ser crucificat, va morir i ha ressuscitat per la salvació del món—, amb una modalitat de presència misteriosa, sobrenatural, única. El fonament d'aquesta

doctrina el trobem en la mateixa institució de l'Eucaristia, quan Jesús va identificar els dons que oferia, amb el seu Cos i amb la seva Sang («això és el meu Cos..., aquesta és la meva Sang...»), és a dir, amb la seva corporeïtat inseparablement unida al Verb, i, per tant, amb tota la seva Persona.

Certament, Crist Jesús és present de múltiples maneres a la seva Església: en la seva Paraula, en l'oració dels fidels (cf. *Mt* 18, 20), en els pobres, els malalts, els empresonats (cf. *Mt* 25, 31-46), en els sagraments i, especialment, en la persona del ministre. Però *sobretot*, és present en les espècies eucarístiques (cf. *Catecisme*, 1373).

La singularitat de la presència eucarística de Crist es basa en el fet que el Santíssim Sagrament conté veritablement, realment i substancialment el Cos i la Sang

juntament amb l'Ànima i la Divinitat del nostre Senyor Jesucrist, Déu veritable i Home perfecte, el mateix que va néixer de la Verge, va morir a la Creu i ara està assegut al cel a la dreta del Pare. «Aquesta presència s'anomena “real”, no en exclusivitat, com si les altres presències no fossin “reals”, sinó per excel·lència, ja que és *substancial* i per ella el Crist, Déu i home, es fa present tot sencer» (*Catecisme*, 1374).

El terme *substancial* intenta indicar la consistència de la presència personal de Crist en l'Eucaristia: aquesta no és simplement una “figura”, capaç de “significar” i de portar la ment a pensar en Crist, present en realitat en un altre lloc, al Cel; ni és un simple “signe”, a través del qual se'ns ofereix la “virtut salvadora” —la gràcia—, que prové de Crist. L'Eucaristia és, en canvi, presència objectiva, de l'ésser-en-si (la substància) del Cos i de la Sang de

Crist, és a dir, de tota la seva Humanitat—inseparablement unida a la Divinitat per la unió hipostàtica —, tot i que vetllada per les “espècies” o aparences del pa i del vi.

Per tant, la presència del veritable Cos i de la veritable Sang de Crist en aquest sagrament «no es capta pels sentits, diu sant Tomàs, sinó *únicament per la fe*, la qual recolza en l'autoritat de Déu» (*Catecisme*, 1381).

La manera en què Crist és present en l'Eucaristia és un misteri admirable. Segons la fe catòlica, Jesucrist tot sencer és present, amb la seva corporeïtat glorificada, en cadascuna de les espècies eucarístiques, i tot sencer en cadascuna de les parts resultants de la divisió de les espècies, de manera que la fracció del pa no parteix pas el Crist (cf. *Catecisme*, 1377).^[4] Es tracta d'una modalitat de presència singular, perquè és invisible i intangible, i, a

més, és permanent, en el sentit que, una vegada feta la consagració, dura tot el temps que subsisteixin les espècies eucarístiques.

La transsubstanciació

La presència veritable, real i substancial de Crist en l'Eucaristia suposa una conversió extraordinària, sobrenatural, única. Aquesta conversió té el seu fonament en les mateixes paraules del Senyor: «Preneu, mengeu-ne: això és el meu cos... Beveu-ne tots, que això és la meva sang, la sang de l'aliança...» (Mt 26, 26-28). En efecte, aquestes paraules es fan realitat només si el pa i el vi deixen de ser pa i vi i es converteixen en el Cos i en la Sang de Crist, perquè és impossible que una mateixa cosa pugui ser simultàniament dos éssers diversos: pa i Cos de Crist; vi i Sang de Crist.

Sobre aquest punt, el *Catecisme de l'Església Catòlica* recorda: «El

Concili de Trento resumeix la fe catòlica declarant: “Com que el Crist, el nostre Redemptor, digué que era veritablement el seu Cos allò que oferia sota l’aparença de pa, l’Església sempre ha tingut la convicció, i ara ho torna a declarar en aquest sant Concili: per la consagració del pa i del vi es realitza la conversió de tota la substància del pa en la substància del Cos del Crist Senyor nostre, i de tota la substància del vi en la substància de la seva Sang. Aquesta conversió, l’Església catòlica sempre l’ha anomenada, amb justesa i exactitud, *transsubstanciació*”» (núm. 1376). Tanmateix, es mantenen inalterades les aparences del pa i del vi, és a dir, les “espècies eucarístiques”.

Encara que els sentits captin veritablement les aparences del pa i del vi, la llum de la fe ens dona a conèixer que el que realment es conté sota el vel de les espècies

eucarístiques és la substància del Cos i de la Sang del Senyor. Gràcies a la permanència de les espècies sacramentals del pa, podem afirmar que el Cos de Crist —tota la seva Persona— és realment present a l'altar, o al copó, o al Sagrari.

Ángel García Ibáñez

Bibliografia bàsica

— *Catecisme de l'Església Catòlica*,
núm. 1322-1355.

Lectures recomanades

— Sant Joan Pau II, carta encíclica,
Ecclesia de Eucharistia (17.IV.2003).

— Benet XVI, exhortació apostòlica *Sacramentum caritatis* (22.II.2007).

— Francesc, *Catequesis sobre la Santa Misa* (novembre del 2017 - abril del 2018).

— Sant Josepmaria Escrivá, homilia *L'eucaristia, misteri de fe i d'amor*, a *És Crist que passa*, núm. 83-94; homilia *En la festa del Corpus Christi*, *ibídem*, núm. 150-161.

— Ángel García Ibáñez, *L'Eucaristia, dono e mistero. Trattato storico-dogmatico sul mistero eucaristico*, Edusc, Roma, 2006 (traducció en espanyol: *La Eucaristía, don y misterio. Tratado histórico-teológico sobre el misterio eucarístico*, Eunsa, Pamplona, 2009).

[1] — Joan Pau II, *Ecclesia de Eucharistia*, núm. 29.

[2] Cf. Concili Vaticà II, *Sacrosanctum Concilium*, 22; Congregació per al Culte Diví i la Disciplina dels Sagraments, Instrucció *Redemptionis Sacramentum*, núm. 14-18.

[3] Cf. Missal Romà, *Institutio generalis*, núm. 320. En el ritu llatí el pa ha de ser àzim, és a dir, no fermentat; cf. *Ibidem*.

[4] Per això, «la comunió només amb l'espècie del pa permet de rebre tot el fruit de gràcia de l'Eucaristia» (*Catecisme*, 1390).